

केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः
जैनदर्शनम्

आचार्य : प्रथम- सत्रार्थः

DSCC - 16

प्रमाणस्वरूपमीमांसा

क्र.सं.	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट	होरा
1	1. सिद्धसेनस्वामिकृतप्रमाणलक्षणम् 2. समन्तभद्रकृतप्रमाणलक्षणम् 3. अकलङ्ककृतप्रमाणलक्षणम् 4. माणिक्यनन्दिकृतप्रमाणलक्षणम् 5. हेमचन्द्रकृतप्रमाणलक्षणम् 6. जैनजैनेतरदार्शनिकपरिधी एतेषां सर्वेषां समीक्षणम् ।	1	16-20
2	1. कारकसाकल्यस्य लक्षणं, पूर्वापरपक्षपुरस्सरं समीक्षा च । 2. सन्निकर्षस्य प्रमाणत्वं तद्गुणदोषविचारः । 3. इन्द्रियवृत्तिः प्रमाणम् । 4. ज्ञातृव्यापारः प्रमाणम् तस्य विमर्शश्च ।	1	16-20
3	1. ब्रह्माद्वैतशून्याद्वैतवादयोः मूलतत्त्वानि पूर्वापरपक्षपुरस्सरं च तत्समीक्षणम् । 2. अचेतनज्ञानवादस्य, स्वसंवेदनज्ञानवादस्य, ज्ञानान्तरवेद्यवादस्य च समीक्षणम्	1	16-20
4	1. सम्यग्ज्ञानं प्रमाणं तत्रज्ञानस्यैव करणत्वं कथं, प्राप्तिपरिहारविचारः अपूर्वार्थविचारश्च । 2. प्रमाणस्य प्रामाण्यम्, उत्पत्तिज्ञप्तिदिशा तस्य समीक्षणम् ।	1	16-20

निर्धारितपाठ्यग्रन्थः -

1. प्रमेयकमलमार्तण्डः - प्रथमपरिच्छेदः (आ. प्रभाचन्द्र) श्री दिग. जैन त्रिलोक शोध संस्थान, हस्तिनापुर

सहायकसन्दर्भग्रन्थाः -

1. प्रमेयकमलमार्तण्डपरिशीलन (प्रो. उदयचन्द्रजैन) प्राच्य श्रमण भारती, मुजफ्फरनगर
2. प्रमाणमीमांसा (आ. हेमचन्द्र) सरस्वती पुस्तक भण्डार, अहमदाबाद
3. जैनन्याय को आचार्य प्रभाचन्द्र का योगदान (डॉ. योगेश कुमार जैन) जैन विश्वभारती संस्थान, लाडनू
4. अकलङ्कग्रन्थत्रयम् (आ. अकलङ्क) मिथी जैन ज्ञानपीठ

जैनदर्शनप्राकृतविद्याशाखाप्रमुखः - प्रो. कमलेश कुमार जैन

दिनांक :

हस्ताक्षरम्

केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः

जैनदर्शनम्

आचार्य : प्रथम- सत्रार्थः

DSCC - 17

द्रव्यमीमांसा

क्र.सं.	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट	होरा
1	लोके द्रव्याणामवस्थितिः, द्रव्याणाम् अस्तिकायत्वमनस्तिकायत्वं च, सत्तायाः लक्षणम्, द्रव्यलक्षणविमर्शः, द्रव्यगुणपर्यायाणां परस्परं भेदाभेदत्वम्, उत्पादव्ययघ्राव्यत्वसिद्धिश्च।	1	16-20
2	जीवस्वरूपविमर्शः, मुक्तजीवस्य स्वरूपं वैशिष्ट्यं च, चेतनायाः त्रैविध्यम्, उपयोगस्य अष्टौ भेदाः, गुणगुणिनोः भेदः अभेदः भेदाभेदौ च, द्रव्यगुणेषु परस्परमयुतसिद्धत्वम्, जीवस्य संसारपरिभ्रमणकारणानि मोक्षप्राप्त्युपायाश्च।	1	16-20
3	1. पुद्गलस्य लक्षणम्, 2. पुद्गलस्य चत्वारो भेदाः- परमाणुः स्कन्धः स्कन्धदेशः स्कन्धप्रदेशश्च, 3. परमाणोः लक्षणं वैशिष्ट्यं च, 4. स्कन्धस्य लक्षणं भेदाश्च, 5. शब्दस्य कारणं पुद्गलस्कन्धः	1	16-20
4	1. धर्मास्तिकायस्य सोदाहरणं लक्षणम्, 2. अधर्मास्तिकायस्य सोदाहरणं लक्षणनिर्देशः, 3. धर्माधर्मास्तिकाययोः निमित्तकारणत्वमेव, 4. आकाशास्तिकायस्य स्वरूपवर्णनम्, 5. लोकालोकयोः विभागः, 6. द्रव्येषु मूर्तामूर्तत्वविचारः, 7. कालद्रव्यस्य अवधारणा, निश्चयकालः व्यवहारकालश्च, 8. द्रव्यमीमांसायाः समाजोपयोगिता मूल्याङ्कनञ्च।	1	16-20

निर्धारितपाठ्यग्रन्थः -

1. पंचास्तिकायसंग्रहः (आचार्यकुन्दकुन्द) पं. टोडरमल स्मारक ट्रस्ट, जयपुर

सहायकसन्दर्भग्रन्थाः -

1. बृहद्द्रव्यसंग्रहः (ब्रह्मदेवसूरीः) पं. टोडरमल स्मारक ट्रस्ट, जयपुर
2. पञ्चसंग्रहः (मम्पा. मुनि मिथीमल जी) आचार्य श्री रघुनाथ जैन शोध संस्थान, जोधपुर
3. तत्त्वार्थश्लोकवार्तिकम् (आ. विद्यानन्दिः) सरस्वती पुस्तक भण्डार, अहमदाबाद
4. सर्वार्थसिद्धिः, पञ्चमाध्यायः (आ. पूज्यपादः) भारतीय ज्ञानपीठ, दिल्ली
5. जैनदर्शन (पं. महेन्द्रकुमारन्यायाचार्य) श्री गणेशप्रसादवर्णी जैन ग्रन्थमाला, काशी

जैनदर्शनप्राकृतविद्याशाखाप्रमुखः - प्रो. कमलेश कुमार जैन

दिनांक :

हस्ताक्षरम्

केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः
जैनदर्शनम्

आचार्य : प्रथम- सत्रार्थः

DSCC - 18

ज्ञानतत्त्वमीमांसा

क्र.सं.	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट	होरा
1	जीवस्य लक्षणं चेतना, चेतनाभिव्यक्तिलक्षणं ज्ञानं, तद्विविधं सम्यङ्मिथ्याभेदात्, पंचसम्यग्ज्ञानानां स्वरूपभेदनिरूपणम्।	1	16-20
2	नंदीसूत्रस्य अभिनिबोहिय-सुय-ओहिय-मणपज्जव-केवलणाणेतिज्ञानपंचकस्य समीक्षणम्।	1	16-20
3	1. मतिश्रुतावधिज्ञानत्रयाणां मिथ्यात्वमपि। तत्र कारणविपर्यासः भेदाभेदविपर्यासः स्वरूपविपर्यासः। 2. संसारिणां मिथ्याज्ञानमज्ञानं मत्यज्ञानं श्रुताज्ञानं विमङ्गज्ञानम् अवध्यज्ञानं वा। मिथ्याज्ञानान्मुक्तिः।	1	16-20
4	ज्ञानमीमांसया दिशा- शुभोपयोगः अशुभोपयोगः शुद्धोपयोगश्च। अतीन्द्रियज्ञानविचारः, इन्द्रियज्ञानस्य हेयता, ज्ञानप्रमाणमात्मा, ज्ञानात्मनोरेक्यम्, ज्ञानज्ञेययोः स्वातन्त्र्यम्, केवलज्ञानस्य माहात्म्यम्।	1	16-20

निर्धारितपाठ्यग्रन्थाः -

1. तत्त्वार्थवार्तिकम् (भट्टकलंकः) भारतीय ज्ञानपीठ, दिल्ली
2. नंदीमुक्तं (संपा. आचार्यतुलसीएवं आचार्य महाप्रज्ञ) जैन विश्व भारती, लाडनूँ
3. सर्वार्थमिद्धिः (पूज्यपाददेवनन्दिः) भारतीय ज्ञानपीठ, दिल्ली
4. प्रवचनमारः (आचार्यकुन्दकुन्दः) पं. टोडरमल स्मारक ट्रस्ट, जयपुर

सहायकसन्दर्भग्रन्थाः -

1. जैनदर्शन में ज्ञान का स्वरूप (डॉ. राजकुमारी जैन) भारतीय ज्ञानपीठ, नई दिल्ली
2. जैनदर्शनमनन और मीमांसा (आचार्यमहाप्रज्ञ) जैनविश्वभारती, लाडनूँ

जैनदर्शनप्राकृतविद्याशाखाप्रमुखः - प्रो. कमलेश कुमार जैन

दिनांक :

हस्ताक्षरम्

केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः

जैनदर्शनम्

आचार्य : प्रथम – सत्रार्थः

DSCC – 19

श्रमणाचारः

क्र.सं.	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट	होरा
1	1. मंगलसूत्राणि, णमोकारमन्त्रः तस्य माहात्म्यम्, चत्वारि मंगलोत्तमशरणानि, अर्हत्सिद्धाचार्योपाध्यायसाधुविषयकम्। 2. जिनशासनसूत्राणि, जिनशासनं तस्य लक्ष्यम् आगमसंज्ञा च परीतसंसारिणः तेभ्यश्च जिनोपदेशसारोपदेष्टारः।	1	16-20
2	1. संघसूत्राणि, संघस्यावधारणा औचित्यञ्च, संघः खलु शरणम्, संघनिष्ठा लाभकारिणी, श्रमणसंघस्य भद्रत्वम्। 2. निरूपणसूत्राणि, निरूपणं किं कतिविधञ्च, प्रमाणनयनिक्षेपपरिभाषा, निश्चयव्यवहारनयौ, शुद्धत्वपरिज्ञानेन तदुपदेशविमर्शः। 3. संसारचक्रसूत्राणि- संसारः तस्य कारणमनर्थमूलाजीवप्रवृत्तिः, इन्द्रियादिविषयेषु सुखाभावः, सुखाभावो दुःखम्, आत्मनो बन्धे मोहग्रन्थिः कर्मबन्धनः संसारः।	1	16-20
3	1. श्रमणधर्मसूत्राणि, श्रमणः साधुः वा, साधुम्मन्याः के, साधोः प्रमुखकर्तव्यानि, आत्मज्ञानशून्यसाधोर्निर्दर्शनम्, साधोः समाचारः, वासीचन्दनकल्पः पिहितास्रवश्च साधुः श्रमणस्य तपः कर्मनिर्देशः, समतारहिततपो वैयर्थ्यम्, साधोरप्रमादशीलता। 2. पंचमहाव्रतनिर्देशः, मिथ्यात्वमायानिदानेति शल्यत्रयं निःशल्यो व्रती, अल्पलेपीश्रमणः, रात्रौ साधोः चर्यानिर्देशः। अष्टौ प्रवचनमातरः साधोः शीलसंरक्षिकाः। 3. श्रमणस्य आवश्यककर्माणि तदपरिहार्यता ध्यानप्रतिक्रमणादिकं सार्थकं कुतो भवन्ति, द्वादशतपांसि तेषामपरिहार्यता फलञ्च। तपस्सु स्वाध्यायध्यानयोः प्रामुख्यम्।	1	16-20
4	1. अपरिग्रहसूत्राणि- परिग्रहः सर्वपापनिमित्तकः, दुःखहेतुरेव, तदपहर्तुं युक्तिवचनानि, अन्तोबाह्यपरिग्रहाणां स्वरूपनिर्दर्शनम्, साधोः परिग्रहत्यागोऽपरिहार्यः। 2. अहिंसासूत्राणि- धर्मस्य जीवनस्य च सारतत्त्वमहिंसा, हिंसाऽहिंसयोः लक्षणम्, अद्यवसानमूला हिंसा, तदभावेऽहिंसा, आत्मज्ञानिनामहिंसा, अहिंसाधर्मो महान्कथम्?	1	16-20

निर्धारितपाठ्यग्रन्थः -

1. मणमुत्तं ममद्व्यातिमंस्कृतटीकोपेतम्, प्रथमखण्डः (प्रो.एम.के. सिंघई) प्राच्यविद्या एवं जैन संस्कृति संस्थान, लाडनू

सहायकसन्दर्भग्रन्थाः -

1. आचाराङ्गमूत्रम् (मय्या, अनु. आ. महाप्रज्ञ) जैनविश्व भारती, लाडनू
2. रयणमारः (आचार्यकुन्दकुन्दः) जैनन्द्र छापाखाना, कोल्हापुर
3. पुरुषार्थमिदध्युपायः (आ. अमृतचन्द्रः) पं. टोडरमल स्मारक ट्रस्ट, जयपुर
4. अनगार्धर्मामृतम् (पं. आशाधर) श्रीमद्रायचन्द्र आश्रम, अगाम
5. आवश्यकनिर्युक्तिः (मय्या, ममणीकुमुमप्रज्ञा) जैनविश्व भारती, लाडनू

जैनदर्शनप्राकृतविद्याशास्त्राप्रमुखः - प्रो. कमलेश कुमार जैन

दिनांक :

हस्ताक्षरम्

